



ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНІКИ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗІВ РЕСПУБЛІКИ КАЗАХСТАН

А. Калибекова, Т. Кашганова

У статті розглядаються проблеми використання елементів теоретичної педагогіки у формуванні педагогічної техніки майбутнього вчителя у вищому навчальному закладі.

Опанування досвіду театральної педагогіки, що знайшов віддзеркалення в працях К.С. Станіславського, В.І. Немировича-Данченка, Г.А. Товстоногова, В.Е. Мейєрхольда, А.В. Ефроса, М.А. Абалкіна та ін., у процесі навчання студентів педагогічній техніці стає одним із актуальних завдань підготовки вчителя до роботи в сучасній школі.

Дослідження учених І.А. Зязюна, В.А. Кан-Каліка, Н.Д. Никанорова, Н.Н. Тарасевича та ін. доводять, що професії актора і педагога схожі між собою.

Знання особливостей акторської майстерності може допомогти вчителю сумістити природний талант і набуту майстерність з метою досягнення якнайкращих результатів в педагогічній діяльності. А.С. Макаренко писав: «Педагог не може не грати. Не може бути педагога, який би не умів грати. Але не можна просто грати сценічно, зовні. Є якийсь природний ремінь, який повинен сполучати з цією грою вашу прекрасну особу. Це не мертва гра, техніка, а справжнє віддзеркалення тих процесів, які є у вашій душі. А для учня ці душевні процеси передають гнів, обурення тощо» [1, 127].

Принципи театральної дії, її закони розкриваються в системі К.С. Станіславського. Метод К.С. Станіславського не є сукупністю технічних прийомів і канонів. Він розглядав органічну природу творчості через природу людини-творця. Головна мета його системи – створювати умови для якнайповнішого і вільнішого розкриття здібностей актора. Учні (головні «судді» професіоналізму вчителя) відзначають, що для ефективної роботи вчителю необхідні такі особистісні якості:

- прагнення до максимальної гнучкості;
- здатність до емпатії, увага до потреб учнів;
- уміння надати викладанню особистого забарвлення;
- установка на створення позитивного підкріплення для учнів;
- володіння стилем легкого, неформального, теплового спілкування з

учнями;

- перевага усних контактів над письмовими під час уроків;
- емоційна рівноваженість, упевненість у собі, життєрадісність.

Якщо вчитель не вкладатиме в роботу частинку своєї душі (а саме цього вимагає від актора система К.С. Станіславського), він зможе грамотно, з дотриманням методики викладати предмет, але ніколи не матиме переліченого набору якостей. Легкість спілкування, гнучкість у роботі, упевненість у собі при одночасній увазі до інших і життєрадісність властиві лише тому, хто



відкритий і природний у роботі. Природність же можлива лише при самовираженні. Подібна потреба в самовираженні – найважливіша складова педагогічного таланту.

У системі К.С. Станіславського вперше дається відповідь на питання: «Як можна проявляти талант у діяльності?»

Стан, коли людині (акторові, вчителеві) доступна енергія підсвідомості, він назвав «надзадачею».

Що ж лежить в основі **формування і вираження надзадачі?**

1. Надзадача пов'язана зі світоглядом вчителя, з його життєвою позицією і у видатних педагогів виражалася у способі життя. Це не просто ідея або думка, це стан душі.

2. Пошук надзадачі полегшується при використанні раніше накопиченого досвіду – теоретичних знань, результатів рефлексії і навколишньої соціальної дійсності.

3. Її осмисленню сприяє розвиток бажання «йти від себе» у педагогічній дії – здатність до самовираження, природність поведінки, відсутність боязні допустити помилку.

4. Її вираженню сприяє проникнення в систему мотивів учнів, коли вчитель може перетілитися в образ учня для того, щоб пояснити собі і відчувати причини поведінки дітей, їхньої реакції, ставлення.

5. Вираженню надзадачі допомагають емоційні переживання вчителя. Вони володіють великою силою впливу, особливо якщо виражають визначені суспільно визнані цінності, відповідають досвіду учнів, їхньому рівню культури і системі цінностей.

Елементом акторської майстерності є вміння завоювати аудиторію й управляти нею. Засоби, за допомогою яких вчитель доносить до класу свої знання і досвід (поєднання голосу, слів, поглядів, жестів, ритміки і ін.), завжди індивідуальні.

Найважливішим принципом системи К.С. Станіславського була правда життя. У творчості не можна допускати нічого помилкового, фальшивого, нарочитого, приблизного. Якщо педагог у своїй роботі переслідує егоїстичні цілі: прагне виділитися, зробити кар'єру, піднятися над учнями і так далі, – йому буде надзвичайно складно, а найчастіше просто неможливо використовувати в роботі підсвідомість, спрямовану на творчість. Все, що він робитиме, лише підкреслюватиме його егоїзм, і він не проведе жодного уроку-шедевра, що залишається надовго в пам'яті учнів. Тільки наявність безкорисливої і самоцінної потреби пізнання і передачі знань іншим є запорукою педагогічної обдарованості.

Складаюча основи акторської майстерності педагога – здатність відчувати, переживати, емоційно діяти. Розвиток почуттєвої сфери вчителя – один із важливих елементів його майстерності. Саме вона допомагає педагогам перетілитися в образ учня, щоб проникнути в його систему мотивів з метою кращого розуміння його стану і поведінки.

Перетіленню сприяє аналіз логіки фізичних дій, важливу роль у якому відіграє розвиток сприймання вчителя.

Методичний аспект фахової підготовки майбутніх учителів у сфері



педагогічної техніки передбачає виконання таких змістових завдань:

- 1) озброєння студентів теоретичними основами театральної педагогіки у процесі засвоєння ними програми спецкурсу з вивчення педагогічної техніки;
- 2) формування у студентів у процесі проходження спеціального семінару-практикуму прийомів і навичок акторської майстерності, вербального і невербального спілкування та практичних умінь їх адаптації до професійно-педагогічної діяльності вчителя в умовах сучасної школи.

Навчання акторській техніці – техніці управління рухами тіла, мімікою, жестикуляцією, а також навичками мовного спілкування – може бути ефективним тільки в тому випадку, якщо одночасно підвищується професійно-педагогічна компетентність (ППК) студента – майбутнього вчителя, тобто змістова частина його професійної діяльності. ППК включає в себе спеціальну діяльнісну компетентність, особистісну й індивідуальну компетентність, а також оволодіння правовими нормами і засобами вербального, та невербального спілкування, які становлять змістовний компонент комунікативно-інформаційної компетентності. Іншими словами, кожний окремий елемент педагогічної техніки має для вчителя професійний сенс тільки в тому випадку, якщо він буде представлений системою всіх його елементів.

У системі засобів оволодіння технікою педагогічної майстерності нами виділено такі:

- а) отримання навичок і прийомів акторської майстерності;
- б) засвоєння техніки ораторського мистецтва;
- в) отримання навичок міжособистісного вербального і невербального спілкування, ділової і професійно-орієнтованої гри.

Ця система, спрямована загалом на формування у студентів навичок педагогічної техніки як змістово-практичного компонента їхньої професійної майстерності, реалізується в рамках нашого дослідження у процесі проведення семінару-практикуму з міжособистісного спілкування, ділової гри і при вивченні спеціального теоретичного курсу «Основи навчання студентів педвузів педагогічній техніці».

Вихідними при розробці названого спецкурсу в нашому дослідженні є теоретичні передумови і основні положення, викладені в працях В.А. Сластеніна, А.І. Леонтьєва.

Таким чином, необхідною умовою об'єктивності даних, отриманих у ході нашого дослідження, було критичне переосмислення значущості набутих студентами навичок техніки акторської гри, риторичної майстерності для практики педагогічної діяльності. Студенти – майбутні вчителі – повинні зрозуміти, що актор, граючи створену автором роль, переживаючи на сцені чуже життя, вносить своє розуміння і змінює внутрішнє осмислення певної заданої, стандартної ситуації, тоді як учитель, зустрічаючись з реальними, життєвими ситуаціями, які постійно змінюються, повинен адаптувати до них власні навички і прийоми педагогічної техніки.

Список використаних джерел:

1. Макаренко А.С. *Учитель-воспитатель* // *Пед. соч. в 8 томах.* – М., 1985. – Т.6. – С. 127.